Mirela BELEA (Mircea - Mihăilă)
Universitatea din Piteşti

LUMEA MEDICILOR ÎN ROMANUL *ABSENȚII* AL LUI AUGUSTIN BUZURA

Résumé: *Augustin Buzura s'impose comme l'un des romanciers les plus représentatifs de la période d'après guerre. Il écrit des romans de conscience sans laisser de côté les implications sociales, historiques et politiques.*

Mots-clés *: roman de conscience, social, historique, politique*

Consacrându-se, după primele două volume de povestiri şi nuvele (*Capul Bunei Speranţe* 1963 şi *De ce zboară vulturul* 1967), în exclusivitate romanului, Augustin Buzura se impune drept unul dintre cei mai reprezentativi romancieri din perioada postbelică. Scrie romane ale unor cazuri de conştiinţă, urmărind şi implicaţiile sociale, istorice şi politice ale devenirii colective. Buzura întreprinde în, romanele sale o acţiune de "reabilitare"[1] a ideii morale şi a personajului care o poartă în universul ficţional al literaturii, aşa-numitul personaj intelectual.

El vede în intelectual nu doar pe reprezentantul "păturii şovăielnice, ci pe individul uman reprezentativ, devenit purtător de conştiinţă, destin integrat lumii sale şi totodată oglindă a acesteia"[2]. Autorul crede cu tărie că spiritualitatea şi valorile create de ea sunt cele care definesc un popor, garantându-i fiinţa şi progresul real, drept care ele sunt cele ce trebuie păzite cu grijă, protejate de asaltul civilizaţiei moderne.

Cărţile lui Augustin Buzura sunt "jurnale aproape clinice ale unor stări de conştiinţă individuale, proiectate la dimensiunile vieţii sociale"[3]. Personajele sale sunt obsedate de adevăruri, de breşele largi din conştiinţa lor, de culpe sociale sau individuale, de violenţe şi formele alienării, de habitudinile lumii academice. Ele suferă şocuri, sunt antrenate în fapte năvalnice şi prima lor reacţie este uneori dramatizarea, dar de cele mai multe ori retro- şi introspecţia. Intelectualii traumatizaţi psihic de fapte şi evenimente ce-i depăşesc, ori tineri proletari care caută adevăruri, eroii lui Buzuura trăiesc într-un plan al propriului imaginar, acutizat de trecutul lor recent. Luciditatea lor cvasi-bolnăvicioasă nu-i lasă nici un moment să se rupă de realitate, pe care o experimentează într-o manieră interioară, din acest motiv, având tendinţe larg imaginative şi transfiguratoare. O dată echilibrul rupt nu-şi mai pot reveni din hiperluciditate şi fiecare dintre întâmplările minuscule sau importante ale vieţii devine pentru ei o adevărată dramă la care le este supusă fiinţa toată.

Tipul de analiză psihologică al lui Augustin Buzura, diferit de cel al lui Marin Preda sau Petre Sălcudeanu, exclude orice codificare simbolică, prezenţa unor structuri alegorice sau derivaţii speculative, conceptuale.

Eroii lui Augustin Buzura sunt tragici prin contradicţia dintre apariţia grandioasă, purificată până la inuman de banalitate şi viaţă zilnică.

---

[1] Anton Cosma, *Romanul românesc contemporan*, Ed. Eminescu, Bucureşti, 1988, p. 142;
[2] Ibidem;
[3] N. Oprea, *Istoria literaturii române din perspectivă didactică*, vol. I, Proza, Ed. Paralela 45, Piteşti, 2000, p. 437;

BDD-A5323 © 2005 Universitatea din Piteşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:58:39 UTC)

O atitudine derivată din proustianism adoptă, în romanul *Absenții* (1970), Augustin Buzura, tenace explorator al culoarelor memoriei, autorul unei proze de lente introspecții a căror declanşare e generată de tentativa regăsirii timpului interior consumat. Romanul are în centrul său un erou prin care această acțiune restauratoare se înfăptuieşte în personaj-povestitor a cărui conştiință e un ecran ce primeşte imaginile trecutului reaflat. Dar nu printr-un gest consimțit, ci sub presiunea trecutului însuşi, eroul din *Absenții* se află în situația de a nu putea stăvili un asediu al amintirii pe care terapeutic, l-ar fi vrut evitat.

Scris la persoana I, monolog ce adună imagini ale unui trecut rămas clar în memorie: "Deşi mă străduiesc cu încăpățânare să-mi reprim memoria, să nu mai ştiu nimic, dar absolut nimic, reținem totul cu o claritate nefirească"[1], romanul îşi propune programatic să nu ignore din imaginea realității, a Lumii prin care trece eroul.

Buzura repune în discuție problema raportului intelectualului cu lumea, a omului de ştiință cu epoca, cu semenii săi. Personajul din *Absenții* împinge mai departe generica dramă a străinului camusian: eroul lui Augustin Buzura nu e numai un străin, un indiferent față de lume, ci o prezență cu semnul minus. Drama lui e aceea a revoltei sale împotriva lumii întregi, dramă a absenței sale ori a constrângerii la absență.

"Tema esențială a *Absenților*, notează Eugen Simion, este ... raportul dintre revoltă şi valoare în existența individului. Mihai Bogdan crede, ca eroii lui Camus şi Sartre, că odată cu revolta se naşte conştiința valorii"[2] Mihai Bogdan îl cunoştea pe Nicolae din primul an de facultate când împreună au avut curajul să râdă de cuvintele profesorului Velicu şi îşi reproşa faptul că nu se poate deprinde de sub tutela profesorului, iar ceilalți colegi ştiau acest lucru. Singura soluție este refugiul în trecut aşa cum învățase de la dl.Jules, profesorul de franceză căruia îi făcea în fiecare sâmbătă, curățenie, cumpărături şi focul în sobă, în schimbul unei ore de conversație şi a unor cadouri. Profesorul a înnebunit.

În timpul facultății Mihai Bogdan şi Nicolae au fost remarcați de pofesorul Poenaru în laborator datorită studiului pe care îl făcuseră. Deşi nu le-a spus nimic, Poenaru s-a prezentat cu acest studiu la o conferință, a avut succes şi străinii se ofereau să-i aducă aparate pentru un schimb de experiență. La protestul lor, profesorul s-a apărat spunând că tot ceea ce ştiu e datorită lui şi laboratorului. Cei doi s-au conformat, deşi la început au dorit să părăsească laboratorul, mai ales că ceilalți care-l cunoşteau pe profesor le râdeau înțelepți în față, ca de pildă, Bălan. Lucrarea se tipărea deja în Franța. Munca lor a făcut din Poenaru un teoretician prețuit, solicitat frecvent peste hotare.

Tatăl lui Mihai Bogdan a fost miner, Nicolae provine dintr-o familie de proletari agricoli.

Un rol decisiv în alcătuirea monologului îl au imaginile înconjurătoare care participă la viața interioară a eroului. Întins pe pat, într-o aşteptare cu țel imprecis, în încăperea prin ai cărei pereți rezonanți răzbate toată agitația imobilului (şi mai ales vociferările bătrânului profesor alcoolic de alături, calmându-şi drama ratării), cu reflele parcă amorțite, ca într-un coşmar ("cu un ultim efort mă desprinsei de geam"[3]...), contemplând, în rarele şi dificilele incursiuni până la fereastră, activitatea desfundătorului de canale din stradă, Mihai Bogdan suportă inert invazia reprezentărilor memoriei.

Timpul sfârşeşte de a mai fi o categorie abstractă şi obține concretețe, un relief ce poate fi perceput vizual şi față de eroul romanului, de la un moment dat, simte că a dobândit un sentiment al desprinderii şi obiectivării: "Timpul nu mă mai afecta direct, căci pentru

[1] Augustin Buzura, *Absenții*, Ed. Dacia, Cluj, 1970, p. 18;
[2] Eugen Simion, *Scriitori români de azi*, Ed. Cartea Românească, Bucureşti, 1978, p. 230;
[3] A. Buzura, op. cit.- p. 85;

BDD-A5323 © 2005 Universitatea din Pitești
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:58:39 UTC)

prima dată aveam deosebit de vie imaginea vizuală a curgerii lui dincolo de mine, în paralel cu mine: un fel de valuri imateriale, negre, tainice, fără nici o asperitate, deplasându-se egale cu un calm uluitor, ca într-un somnoros desen animat..."[1]

Eroul lui Buzura e un introspectiv ce nu ignoră totuşi lumea din afară şi căutându-se pe sine în masa evenimentelor retrăite mental el nu se fiază la un strict analism de stări subiective.

Personajul din *Absenţii,* vexat dureros de ticăloşia, carierismul şi meschinăria altora, se simte ameninţat să devină: "un obiect ce putea fi cu uşurinţă mutat de ici-colo o mobilă dinamică, dresată, prevăzută cu un magnetofon şi care la repezeală, în funcţie de situaţie, se întreabă cu nelinişte: "Ce rol ar trebui să interpretez acum?"[2]

Emoţii şi reacţii sufleteşti reînviate le pune în relaţie cu tot ceea ce se petrecuse în sfera existenţei sale ca individ social, cu întâmplările şi personajele din spaţiul în care evoluase zilnic.

Sufocantele încăperi dostoievskiene îşi regăsesc, în romanul lui Buzura, condiţia lor de scenă. Locuinţele sunt sordite, în camera eroului nu există decât un scaun, o canapea, străveche, cu arcuri rupte. Mai mizerabilă e locuinţa vecinilor, cuplul care completează spectacolul ratării. Vecinii îşi sunt, cu reciprocitate, spectatori, fiindcă, peretele care-l desparte de locuinţa profesorului pensionar Matei, este prevăzut cu o uşă "ciuruită de cari." În tinereţile sale eroul face muncă patriotică la o menajerie şi, pe străzile oraşului, reclamă spectacolului, îmbrăcat într-un costum strident: "De atunci am purtat multe costume asemănătoare, am făcut, ridicol, reclamă de prost gust la diverse instituţii identice, dar, absolut niciodată, de atunci, n-am avut niciodată o imagine atât de clară asupra celor ce mă înconjoară."[3]

Prima dragoste a protagonistului se dovedeşte a fi o neşansă. Eroina se cheamă Elena şi "o găsise imediat după ce hotărâseră să se căsătorească, în grajdul unui circ, pe paie, împreună cu un acrobat." O altă prietenă a lui a fost Amalia. A urmat Magdalena (Magda). După moartea ei, totul în jurul lui răspândea senzaţia de gol. Ea a murit în urma unui accident de automobil. Maşina era prea veche şi măgarul ce a apărut în faţa ei a determinat răsturnarea ei. Adrian (astronomul) şi el - Mihai Bogdan scăpaseră, dar ea, viitoarea lui soţie, murise. Mihai Bogdan constată cu uimire că povestea lui nu impresionează pe nimeni, că toţi sfârşesc prin a-i spune "Bine că aţi scăpat cu viaţă!"

Eşecul se repetă, şedinţele unei anumite epoci sunt scene pe care apar clovni voluntari sau involuntari. La un examen, Mihai Bogdan este luat drept fiul unui ilustru şi, asumându-şi masca, studentul ţine în faţa respectuosului, de ocazie, profesor o prelegere despre descoperiri fanteziste şi despre savanţii Iaşin, Veronin adică, despre o echipă celebră de fotbal, înzestrată, de dragul jocului, cu merite ştiinţifice. În faţa acestor măşti, acestui spectacol, eroii devin, la rândul lor clovni.

Într-o seară cei doi eroi (altă întâmplare rememorată) se travestesc în femei dispuse, povesteşte Mihai Bogdan, "să se lase agăţate de şoferi sau de militari, de miliţieni sau chiar de Dumnezeu"[4]. Travestiţii nu au succes, şi, cu surprindere, descoperă într-un parc o tânără grav rănită, probabil violată. Travestiul îi incomodează, celălalt fuge, poate după ajutor. Purtată mult timp, chiar în joacă, chiar pentru a sfida, masca devine unul din obiectivele înstrăinării.

---

[1] Ibidem;
[2] Ibidem;
[3] Idem, p. 97;
[4] Ibidem

BDD-A5323 © 2005 Universitatea din Piteşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:58:39 UTC)

Intensitatea rememorărilor proiectează o învălmăşire de impresii care se orânduiesc într-o reprezentare congruentă şi semnificativă a lumii reale, a unei lumi ce oferă destule repere pentru a fi localizată, datată social. În acest roman avem atâtea elemente de evocare a unui mediu profesional (institutul de cercetări medicale condus de profesorul Poenaru), adică un teren de convieţuire care inevitabil creează relaţii sociale, confruntări de interese şi mentalităţi ce sunt ale unor inşi grupaţi, prin jocul împrejurărilor, într-o comunitate cu normele şi structurile ei.

Institutul e o concentrare umană în cuprinsul căreia se produc stratificări şi se încetăţeneşte o rutină ce promovează un mod de existenţă, iar zugrăvirea acestuia este făcută cu optica unui prozator care evocă lumi obiective. El observă obiecte, gesturi, fizionomii, din sinteza detaliilor de comportare înaltă o tipologie între ai cărei promotori se proliferează conflicte, o înfruntare de poziţii care edifică progresiv asupra substanţei morale a eroilor cărţii.

Personajele din *Absenţii* nu destăinuie formule sufleteşti prea complicate, ci ele sunt reductibile la o singură trăsătură dominatoare, care le decide manifestările în spaţiul social pe care-l populează.

Profesorul Poenaru încarnează impostura; Bălan, şeful de lucrări, ambiţia activizată de invidii tăinuite; cei doi tineri cercetători, naratorul şi prietenul său, doctorul Nicolae - starea de furie, mânia, spiritul insurgent şi anticonservator.

Zilele seamănă ca două picături de apă, nu te distruge nici ciuma, nici holera, ci uniformitatea şi plictisul faţă de care moartea este o poveste simplă. Niculae nu poate înţelege cum reuşeşte să stea într-o astfel de cameră şi tot el găseşte inutil efortul lui de a găsi un sens celor rememorate, o explicaţie stării lui. Va trebui să înveţe să trăiască în prezent, *Clipa*, fără teamă şi fără să privească înapoi. Nu ştia ce să facă, s-ar fi dus la clinică, dar nu avea chef să asculte lamentările portarului care-şi ucisese calul pentru că nu avusese cui să-l vândă, iar acum avea remuşcări, spera să se întoarcă într-o zi în satul său şi să-şi cumpere altul.

Zărind pe masă scrisoarea bolnavului Temistocle, se hotărî să-i răspundă: "Trebuie să-mi anesteziez durerea, spaima, pentru că singur te prezinţi la toate judecăţile şi singur trebuie să te învingi pentru a învinge. Jocul de-a viaţa şi de-a victoria şi de-a normalul într-o lume în agonie. Timpul trebuie umplut cu ceva..."[1]

Absenţii este un "roman despre inadaptabili"[2]. Universul eroului lui Augustin Buzura e un univers duşman: în institutul în care lucrează există numeroase canalii, în jurul lui invazia urâtului pare greu de stăvilit; ochiul naratorului, chinuit într-o copilărie dificilă de imagini diforme, deformează în continuare. Trişat de ceilalţi, eroul propune, drept ieşire din impas, jocul: e un fel de a înfrunta neşansa, de a sfida destinul. Soluţia se dovedeşte a fi tragică. Jocul e ultima ipostază a înstrăinării eroului, lovit mereu de neşansă, de ratare: "şi astfel, evenimente care s-au plătit cu viaţa, drame îngrozitoare treceau pe lângă mine, cuvintele mari ideile cele mai generoase se izbeau de un perete reflectându-se aiurea, iar eu mă distram gândindu-mă, mă jucam de-a gândurile."[3]

---

[1] Idem, p. 195;
[2] Cornel Ungureanu, *Proza românească de azi*, Ed. Cartea Românească, Bucureşti, 1985, p. 536;
[3] Augustin Buzura, op. cit., p. 204;

BDD-A5323 © 2005 Universitatea din Piteşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:58:39 UTC)